

גיליון מס' 502 פרשת שמות

תשפ"ג שנה אחת עשרה

לעילוי נשמת

מרת שרה ע"ה

בת ה"ה שלמה ישראל זלמן ז"ל

יום פטירתה כ' טבת

תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

יראוך עם שמש

וכן נהג רבינו בימי אבילותו ל"ע שביום השני אין להניח תפילין אלא אחר הנץ וכמש"כ המ"ב (סי' ל"ח סק"ט), וכיון שלא יכל להניח תפילין איחר את התחלת התפילה בביתו עד לאחר הנץ, וכשהגיע זמן הנץ הניח תפילין מיד [משום זריזין] ואז החל את התפילה מתחילתה. (ועי' דעת נוטה תפילין סי' תשנ"ד ובהערות, וצ"ע).

בס' דרך שיחה (ח"א עמ' שע"ח) שאלה: שאלו את המשגיח דליקווד זצ"ל, היכן עדיף להתפלל בראש השנה בישיבה או במקום אחר שמתפללים בו כוותיקין, והשיב כי אנו יודעים שתפילה בהישיבה היא סוג תפילה אחרת לגמרי. תשובה: הוא ענה נכון, אבל הטענה היא על הישיבה מדוע לא מתפללים בה בנץ, אך למעשה אם בהישיבה מכיון יותר בתפילה, תפילה בישיבה עדיף. היה הרב מינקוביץ ז"ל ששאל את מרן החזו"א אם למהר בפסקי דמורה כדי להספיק להגיע בשמ"ע לנץ, והשיבו החזו"א כי קודם צריך להתפלל ואח"כ יש גם ענין מעלת נץ. עוד שם (ח"ב עמ' רמ"ז) שח מ"ר זצ"ל אחד שאלני מה עדיף תפילה בישיבה שיש בה כוונה יותר, או נץ בביהכ"ס ופחות כוונה, ואמרתי לו שכוונה עדיף שזה חפצא דתפילה, ולא כן הנץ שהוא רק מעלה, ואמנם בישיבה יש גם ענין של סדרי הישיבה, אבל זאת הוא לא שאל, בפ"ת התפללתי בישיבה ולא בנץ, רק בסליחות הלכתי לביהכ"ס הגדול כי בישיבה היו אומרים סליחות ביום ואין לזה טעם.

שמעתי מרבינו זיע"א שמרן החזו"א ז"ל צידד שא"צ לכווין על הנץ החמה בדקדוק, דלא מסתבר שהיו מתפללים על ראשי ההרים ומתבוננים בחמה, וע"כ שאין קפידא על הרגע ובג' רגעים אח"כ חשיב עדיין נה"ח, ומה"ט לא הכריע אם מתחשבים בהרים וממתינים לנץ הנראה, או שסגי בנץ המישורי שחישב רימ"ט בלוח א"י לפי מעלות האופק, ומספיקא סמך ידו על לוח א"י שקבע נץ המישור, ונראה דיש גם ענין זריזין מקדימין להתפלל בנץ המישורי שהריהו מוקדם יותר, אכן במקומות שהפרשי הגובה גורמים שיהא חילוק רב בין נץ שבמישור, לנץ הנראה יתפללו בנץ הנראה שאז הוא ודאי הזמן לכו"ע.

עוד שמעתי מרבינו הכ"מ שהמתפלל במנין שנוהגים להתפלל בנץ הנראה שהוא מאוחר קמעה מהנץ המישורי, והוא נוהג להתפלל בנץ המישור לא יקדים תפילתו לתפילת הציבור דהא נוהגים כדן, אבל אם מאחרין הנץ יותר משתחל החמה לצאת ע"פ הארץ, או שמקדימין קודם נץ המישור, יקדים תפילתו לתפילת הציבור, אבל לא בתוך ביהכ"נ אלא יצא לחוץ ויתפלל שם דהא ותיקין דוחה תפילה בציבור.

תפילת הנץ נקשרה בשמו של רבינו זצלה"ה מאז ומעולם, מניין הוותיקין שבראשותו היה המניין (האשכנזי) הגדול ביותר שקיים בימים ושבחות רגילים, ובימים נוראים אף הכפיל ושילש עצמו. בס' ארחות ישר (סי' ל') הביא רבינו את דברי ר' יונתן אייבשיץ שתפילת ותיקין מוכרחת להתקבל, ואילו היו מתפללין ותיקין ביום החורבן לא הי' נחרב ביהמ"ק, ולכן כתיב סכותה בענן לך מעבור תפלה, כדי שלא ידעו מתי הנץ החמה.

והורה רבינו זצ"ל שמש"כ הבה"ל רס"י נ"ח (ד"ה ומצוה) דהזהירים להתפלל בנץ דוחים תפילה בציבור ומתפללין ביחידים אם אין להם מנין, כוונתו אפי' א' שאינו רגיל בותיקין רק איתרע שניעור בזמן הנץ ואין יכול להשיג מנין יתפלל ביחידות, ומש"כ המ"ב זהירים אורחא דמילתא נקט. וכ"כ בד"נ (ה' ק"ש סי' ו') [וכ"כ הגר"ש אלישיב בקובץ תשובות (ח"א סי' ט"ו) דלא מסתבר לחלק בדין זה בין גברא לגברא, כלומר בין אם הוא רגיל וזהיר להתפלל עם הנה"ח בכל יום או לא, שהרי בכל יום ויום החיוב עליו לקיים את המצוה כתיקונה. עכ"ל].

אמנם מש"כ בהמשך דברי הבה"ל, דאפילו אם אין לו תפילין בעת ההיא ג"כ אפי"ה יזהר לקרותה בזמנה סמוך להנץ, אמר רבינו ז"ל, דהיינו דווקא באין לפניו תפילין כלל אבל אם יש לפניו תפיליו אלא שלא יספיק להניחם בברכה עד שתנץ החמה, יבטל תפילת ותיקין, וה"ה מי שהשכים קודם הנץ ואין בדעתו להתפלל עם נה"ח, ורוצה עכ"פ להרויח ק"ש עם הנץ, לא יקרא ק"ש אא"כ מניח תפילין, אף שבמ"ב משמע שיש לקרות ולהתפלל אפי' בלא תפילין שהרי הביא ראיה מהמשנה שאינו יכול להניחם כיון שנמצא במקוה, וכ"כ בד"נ (ה' ק"ש סי' ט'): **אין נוהגין להתפלל בלי טלית ותפילין כ"ז שאין עובר הזמן.** וצ"ע מקור דברי רבינו, שהרי תפילין דוחה תפילה בציבור כמבואר במ"ב (סי' ט"ו סק"מ), ומהיכי תיתי לומר שידחה גם נץ החמה שחמור מתפילה בציבור, אמנם שוב ראיתי בדעת נוטה תפילין (סי' פ"ב) שהענין להתפלל שמ"ע עם התפילין הוא משום כבוד התפלה. וברשימות רבינו ממרן החזו"א כתב: **נכון להתפלל ביחידות בתפילין מבצבור בלא תפילין אף במנחה** (ר"ש קוסובסקי ז"ל ועי' מ"ב סי' ט"ו סק"מ). וא"כ יתכן דס"ל דאין תפילת הנץ חשובה כ"כ שבביל למנוע את כבוד התפילה, ומה שבמשנה משמע שותיקין דוחה תפילין הוא בגלל שכיון שהיו מניחים תפילין כל היום, לא היה בזה כבוד מיוחד לתפילה, אבל בזמנינו שאין מניחים תפילין אלא בשעת התפילה אי"ז כבוד להתפלל בלא תפילין.

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

מרן הגאון מהרי"ל דיסקין (כ"ט טבת) הגרש"ד מונק-חיפה בעל 'פאת שדך' (ג' שבט)

הגאון הצדיק רבי דוד פרנקל (ז' שבט) הגאון הגדול רבי אריה פומרנצ'יק בעל 'עמק ברכה' (ח' שבט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי יחיאל גורדון זצ"ל מייסד ישיבת לומז'א

מבעל המעשה: בזמנו היה בחור ירושלמי קצת מסכן שחשקה נפשו בתורה וביקש להיכנס ללמוד בישיבת לומז'א, והגיע לפני ראש הישיבה ר"מ גורדון.

אמר לו ר"מ: אמור איזה דבר תורה. ענה הבחור: אין לי...

אמר לו ר"מ: אם כן אגיד אני לך. ועל ידי זה רצה לראות מה יגיב הבחור.

ואכן ראש הישיבה החל להרצות בפניו הערה תורנית, ובאמצע כשנעצר לרגע, 'השחיל' הבחור משפט ואמר 'אם כן, איגלאי מילתא למפרע שאין הדבר כן...' (והבחור רצה להרשים כאילו הוא יורד לסוף דעתו וניסה לפרוך את הדברים).

ר"מ הניח ידו על כתפו, ואמר לו 'אהה, בוחר'ל אתה מדבר על סוגיא אחרת'. וקיבלו לישיבה. ואכן הבחור נכנס לישיבה והחל ללמוד ברצינות

ורבינו התרגש מאוד למשמע העובדה המראה על אצילות המדות של הרב גורדון.

על גאונותו לא ידענו

סיפר המחנך הג"ר צבי בנימין וולף זצ"ל (לאחד מבני משפחתו), שכשרבינו הוציא את הספר 'נחל איתן' פנה אליו ואמר לו, אתה נוסע ממילא לפתח תקוה, אם תוכל למסור ספר אחד לרב גורדון.

ואכן הרב וולף נכנס לראש ישיבת לומז'א למסור לו את הספר, וכשהביא לו עיין ועיין ועיין כך במשך זמן ארוך, ואחרי כן הגיב "על כך שהוא מתמיד גדול, כבר ידענו מתמיד, אבל שהוא כזה גאון לא ידענו". (ובלשונו "הער איז דאך אויס געשטיגען א גאון"). [ובפעם אחרת נביא א"ה עוד על הקשר בין רבינו להרב וולף, ועל התואר המיוחד שכתב עליו הרב וולף בראש ספרו 'נביאים ראשונים לאור המסורה'].

רבי צבי בנימין וולף ורבי יצחק שלזינגר

מכתב ברכה

בשמחת נישואי של רבינו לא יכול היה הרי"מ גורדון לבוא, תחת זה הוא שיגר מכתב ברכה נלהב ליום כלולותיו, בוא הוא מכנה את רבינו "החתן הרב ה"ג המפורסם חו"ב מובחר במעלות ומדות טובות כש"מ", כשהוא גם מצרף תשורה קטנה לאות זכרון אהבה. בסיום המכתב הוא כותב "נא למסור מזל טוב לאביו הרב הגאון שליט"א ולדודו הגאון האדיר החזון איש שליט"א, ולדודו הגאון ר' מאיר שליט"א".

אהבו את שיעורי

סח רבינו, שבשנת תשי"ב - השנה האחרונה לשהותו בישיבת לומז'א, היה כבר נשוי והיה מגיע מבני ברק ללמוד בישיבה, ואז עלה הגרי"מ גורדון זצ"ל מחוץ לארץ והשתקע בארץ ישראל והחל לבוא בקביעות לישיבה, ורבינו שמע שיעורים ממנו במשך תקופה מסוימת.

והתבטא באומרו, התלמידים אהבו את השיעורים שלו, הוא היה ממריץ את התלמידים להתערב בשאלות בשעת השיעור, וסערת השקלא וטריא הפיחה רוח חיים בתלמידי הישיבה.

הגרי"מ גורדון (משמאל)

זהירות מאיסור יחוד

העיד רבינו: סיפר לי הגאון ר' יחיאל מרדכי גורדון זצ"ל, שחמיו רבי אליעזר שולביץ מטלזו למד אצל ר' ישראל סלנטר, וסיפר שכשהיה ר' ישראל, נוסע בעגלה דעתו היתה כל הזמן על זהירות מאיסור יחוד, ואילו היה מהרהר וחושב בלימוד בזמנים אלו היה אפשר להדפיס מכך ספר שלם על הלכות יחוד, ופעם אחת נסע בעגלה והיה שם אשה, ואמר שהיה מוחלט אצלו שאם באמצע הנסיעה היתה מתעוררת לו שאלה של יחוד - יקפוץ מן העגלה באמצע הנסיעה! (עין דרך שיחה קדושים ובספר דבר הלכה סי' ט"ו ס"ג)

מתחרט שלא שמע לדבריו

פעם אמר הגרי"מ גורדון לרבינו, אתה הרי מסתובב על יד החזון איש, כדאי לך שתרום כל עובדא או הלכה והנהגה ששמעת ממנו. וכשסיפר זאת רבינו סיים בענוות חן: אמנם אז לא שמעתי בקולו, כי בחיי החזון איש הרגשנו שהוא עודנו חי ומדוע יש צורך לכתוב, אבל היום הנני מתחרט על כך... אבל בהמשך השנים הבחנתי שאני מתחיל לשכוח כל מיני הלכות ששמעתי ממנו, והתחלתי לרשום לעצמי למזכרת הרבה הלכות ופסקים ששמעתי ממנו, ויש שביררתי אצל אחרים ששמעו ממנו.

רבינו מקבל לידי מהמו"ל, כרך חדש מספר חזון איש המסודר על מסכתות הש"ס

"איגלאי מילתא למפרע..."

סיפר הג"ר אלי' מן לרבינו, עובדא שסיפר לו רבי דב אנגל כפי ששמע

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשידי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה-4310